

دلالتان چه تأثیری بر قیمت‌های کالا در بازار می‌گذارند؟

میانجی گرانی

عکس: ناصر خدیجه

افزایش دلالتان گرانی و تورم به وجود می‌آورد

دکتر محمدقلی یوسفی

عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد علامه طباطبایی

اصولا اگر بخواهیم نقش دلالتان را در علم اقتصاد بررسی کنیم جایگاهی برای فعالان و واسطه‌گران وجود ندارد. به‌خصوص در نظریه اقتصاد

نئوکلاسیک که بر تعیین قیمت، خروجی و توزیع درآمد در بازارها از طریق عرضه و تقاضا تمرکز می‌کند، دلالتی هیچ جایگاهی ندارد. این شاید یکی از اشکالات نظریات اقتصادی باشد، چراکه در عمل با مشکل مواجه هستند، چراکه نقش بین خریدار و فروشنده نادیده گرفته می‌شود اما در دنیای امروز بخشی از فعالیت‌های اقتصادی که روزبه‌روز هم بر میزانشان افزوده می‌شود گرایش به فعالیت‌های واسطه‌گری در بازار بیشتر شده است. دلیل این امر نیز بازدهی مطلوب این نوع فعالیت‌ها در مقایسه با فعالیت‌های مولد است. در واقع فعالیت‌های تولیدی و مولد پسر زحمت، هزینه‌بر و پرمشغله هستند اما شغل دلالتی و واسطه‌گری با کمترین هزینه بیشتر سود را به دست می‌آورد. به همین خاطر است که امروزه با پدیده افزایش واسطه‌گران و دلالتان در بازار روبه‌رو هستیم. باید گفت سیاست‌های اقتصادی به گونه‌ای است که سودآوری را بالا برده و عملا سود در بخش‌های مولد کاهش پیدا کرده است. به‌طور مثال یک شرکت تولیدی باید علاوه بر هزینه‌هایی که صرف تولید محصول می‌کند، مالیات و عوارض نیز بپردازد اما فعالیت‌های واسطه‌گری بعضی اوقات نه‌تنها سود سرمایه‌گذاری زیاد و نه پرداخت عوارض و مالیات است. همین هم شده که حالا تعداد واسطه‌گران در بازار هر کالا و فعالیت‌های زیاد شده و نمی‌توان به راحتی فعالیت‌های قانونی و سالم دلالتان را از یکدیگر تشخیص داد. در نتیجه همیشه در پرونده‌های فساد مالی، اداری و غیره رد پای یک یا چند دلالت نیز وجود دارد. با همه این تفاسیر اگر هدف از دلالتی رونق کسب‌وکار و تولید باشد می‌توانیم بگوییم دلالتی هم برای خریدار و هم برای فروشنده بسیار مفید نیز هست، چراکه واسطه‌گران می‌توانند در مدت زمان کم و صرف هزینه کمتری از طرف عرضه‌کننده و متقاضی، کالا را از تولیدکننده به مصرف‌کننده برسانند. اما اگر تولید و بحث رونق بازار داخلی در کار نباشد تنها نقدینگی را جابه‌جا می‌کنند و حتی گاهی اوقات می‌توانند روی افزایش قیمت یک کالا تأثیر بگذارند. بر واضح است که یک دلالت که در بازار اقتصادی فعالیت می‌کند به دنبال کسب درآمد و سود است اما اگر اطلاعاتی از نوع و شکل بازار برای خریدار و فروشنده شفاف باشد، حتی نیازی به واسطه‌گر نیست. اگر هم نیاز باشد سودجویی دلالت‌ها کمتر خواهد بود و هر کسی نمی‌تواند از آب گل آلود ماهی بگیرد. هر بار که یک کالا به دلیل عدم شفافیت و نظارت دقیق در بازار دست‌به‌دست بچرخد تعداد دلالتان بیشتر خواهد شد و در نتیجه افزایش قیمت، گرانی و تورم را رقم خواهد زد.

نهادهای واسطه‌گر کارایی لازم را ندارند

دکتر مهدی سلطان‌محمدی

کارشناس فعال بازار مسکن

ابتدا باید دو مسأله را از یکدیگر تفکیک کرد. نخستین مسأله این است که آیا نقش نهادی واسطه‌گر در معاملات مسکن لازم است یا خیر؟

جواب این سوال آری است، به این دلیل که تنها در گذشته و در جوامع ابتدایی و اولیه خریدار و فروشنده می‌توانستند به‌طور مستقیم با یکدیگر وارد معامله و دادوستد شوند اما رفته‌رفته با گسترش جوامع بشری و پیدایش بازارها و معاملات پیچیده‌تر نیاز به نهادهایی که بین خریدار و فروشنده به‌عنوان واسطه عمل می‌کنند، لازم است. در واقع فروشنده باید به نحوی به خریداران بالقوه خودش متصل شود و خریداران نیز در موقع خرید باید بتوانند با فروشنده‌گانی که آمادگی فروش کالای مورد نظرشان را دارند، آشنا شوند. بنابراین در این شرایط نهادهایی که این آگاهی را برای دو طرف معامله فراهم کنند، لازم است. این نهادها که می‌توانند همان دلالتان نام بگیرند باید معامله را تسهیل کنند و در جهت آگاه‌سازی خریدار و فروشنده قدم بردارند. این کار اگر به شکل صحیح و اصولی و مطابق قانون انجام شود می‌تواند به نقل و انتقال و یک معامله صحیح و سالم، جهت درستی بدهد. با این تعریف باید گفت وجود نهادهای واسطه‌گر در معاملات ضروری است. این نهادها می‌توانند در رابطه با این موضوع این است که نهادها و واسطه‌گرانی که فعلا در بازار معاملاتی کشورمان به‌خصوص بازار مسکن فعالیت می‌کنند به چه نحوی عمل می‌کنند؟ آیا فعالیت این نهادها در بازار درست و موثر است یا خیر؟ در پاسخ به این سوال باید گفت خیر، چراکه سازوکارهای فعلی برای معاملات مسکن در ایران وجود دارد، کارایی لازم را ندارد. در واقع برای دنیای پیچیده معاملات مسکن سازوکارهای نهادهای واسطه‌گر و دلالتان آنچنان صحیح به‌نظر نمی‌رسد. همین هم شده که مردم در معاملات مسکن نسبت به وجود دلالتان حساسیت نشان داده و در واقع تعداد زیادی از خریداران و فروشنده‌گان ترجیح می‌دهند بدون واسطه وارد معامله شوند. علت آن هم این است که اطلاعات به شکل موثر در بازار خریدوفروش مسکن جریان ندارد، یعنی معمولا به این ترتیب است که فروشنده اطلاعات مربوط به ملکش را در اختیار یک واسطه‌گر قرار می‌دهد و آن واسطه‌گر برای پیدا کردن یک خریدار واقعی تلاش می‌کند. در این بین مسأله‌ای که گاهی اوقات باعث می‌شود اوضاع از کنترل واسطه‌گر خارج شود این است که افراد دیگر نیز می‌توانند از این اطلاعات استفاده کنند و کار معامله را به نتیجه برسانند. این اتفاق باعث می‌شود تلاش‌های شخص واسطه‌گر و بازاربانی بی‌نتیجه بماند. به همین خاطر امروزه واسطه‌گرها برای حفظ منافع خودشان سعی می‌کنند اطلاعات را به‌صورت کهاد در اختیار دیگران قرار ندهند. این مسأله باعث می‌شود فروشنده نتواند خریدارهای بالقوه خودش را پیدا کند و از طرف دیگر خریدار نیز نمی‌تواند ملک مورد نظرش را به‌راحتی پیدا کند. در حالی که این سازوکار در کشورهای پیشرفته به شکل دیگری انجام شده و برای واسطه‌گر تضمیناتی فراهم می‌شود. این تضمین باعث می‌شود وقتی یک دلالت وارد پرونده معامله می‌شود، اطلاعات گسترده‌ای را در اختیار خریداران بگذارد و در نتیجه خریداران واقعی را جذب معامله کند. متأسفانه در کشور ما هنوز چنین امکاناتی وجود ندارد.

مسأله مهم‌تری که در این رابطه وجود دارد معاملات مجازی در عصر ارتباطات و کامپیوتر است. در واقع با توجه به توسعه معاملات مجازی در همه عرصه‌های بخش مهمی از تبادل اطلاعات و بازار مسکن در شبکه‌های اجتماعی نیز انجام می‌شود. اما سهم ایران در این نوع معاملات بسیار ناچیز است. دلیلش هم این است که نظارت در این بخش صورت نمی‌گیرد و حتی نهادهای واسطه‌گر هم نمی‌توانند از امنیت معاملات مجازی حمایت کنند، به همین خاطر مردم نیز به برخی از سایت‌های متفرقه اعتماد نمی‌کنند و در نتیجه باز هم وارد بازاری می‌شوند که باید به دلالتان اعتماد کنند.

گذشته این موضوع را مدیریت و علیه تعدادی از دلالتان ارز طرح شکایت کرد. به این ترتیب دادسرای پولی-بانکی در آخرین اقدام ۵ نفر از دلالتان ارز را دستگیر کرده است. از این افراد یک میلیون و ۸۰۰ هزار دلار کشف شده است.»

مردم از دلالتان بازار راضی نیستند؛ واسطه‌هایی که گاهی طرف خریدار را می‌گیرند و گاهی فروشنده. بستگی به این دارد که نان طرف طرف چرب‌تر باشد و بسته به نوع معامله، مزد ساعتی و دقیقه‌ای می‌گیرند.

«مافیای قدرت و ثروتند» اینها را حبیب درباره دلالتان می‌گوید و در حالی که روی نیکمت پارک نشسته و صفحه آگهی روزنامه‌های روزی که می‌زند به «شهروند» می‌گوید: «یک ماهه دارم دنبال یک ماشین تمیز برای خرید می‌گردم هنوز نتوانستم یک ماشین درست و حسابی رو بدون واسطه پیدا کنم! به هر آگهی رنگ می‌زنم یک نفر خودش رو واسطه فروش ماشین کرده و یک پولی هم باید به اون بدم. خب آگه می‌خوام با واسطه ماشین بخرم که می‌رفتم یک نماینده‌گاه ماشین و روزنامه‌رو بی‌خیال می‌شدم. من نمی‌دونم چه داستانه که دست روی هر کاری می‌زارد یک دلال میاد وسط.» کارشناسان اقتصادی و بازار معتقدند وقتی تقاضا در بازار خودرو افزایش پیدا کند و از طرفی عرضه کم شود، فرصت خوبی به دست دلالتان می‌افتد و آنها می‌توانند به راحتی حواله خودروهای پیش‌فروش شده را با قیمت بالایی به فروش برسانند. آذرمه اسمال نیز دکتر منصور معظمی معاون وزیر صنعت، معدن و تجارت و رئیس هیات عامل سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران طی ارسال نامه‌ای به مدیران عامل شرکت‌های ایران خودرو و سایپا از آنان خواست در جهت حذف اختلاف میان قیمت رسمی فروش خودروهای این دو شرکت با

به واسطه‌ها مراجعه کرده و با پرداخت مبلغ مختصری حق دلالتی، مشتریان معتبر پیدا کنند.

با این‌که در قانون تجارت، دلالتی یک سفیل محسوب می‌شود و در زمره تاجر و وکیل قرار گرفته است اما در کشور ما خیلی‌ها به‌طور غیرقانونی به این شغل پرحاشیه روی آورده‌اند، چراکه دلالتی به‌عنوان یک شغل درآمدزا توانسته است در معاملات بازار تأثیر بگذارند و مخاطبانش را راضی نگه دارد. این درحالی است که در برخی از معاملات و جابه‌جایی‌ها دلالتان نقش پررنگی در برهم‌ریختگی روند بازار دارند و مشکلات اقتصادی و حتی اجتماعی فراوانی را به وجود می‌آورند. این روزها انواع و اقسام دلار در معاملات به چشم می‌خورد و بررسی‌های جدید نشان داده که حتی برخی از دلالتان به شبکه‌های مجازی کوچ کرده‌اند.

هر زمان یک کالا برای عرضه با محدودیت روبه‌رو شده یا نوسان قیمت‌ها و نظارت بر بازار از کنترل خارج می‌شود، دلالتان نیز نقش پررنگ‌تری در معاملات پیدا می‌کنند. درست مثل وضعیتی که این روزها بر بازار مسابه خریدوفروش ارز حاکم شده است. همین چند روز پیش عباس جعفری دولت‌آبادی، دادستان تهران از دستگیری ۵ دلار ارز خبر داد و گفت: «در سال ۹۱ و اواخر دولت سابق نرخ ارز از ۱۲۰۰ به ۲۸۰۰ افزایش پیدا کرد و بعد از آن مشخص شد که دلالتان ارزها را از بانک مرکزی اخذ و توزیع می‌کردند و پس از آن ارزها را مجددا جمع‌آوری کرده و از کشور خارج می‌کردند که در نتیجه یک جریان فساد در زمینه ارز به وجود آمد و چند متهم دستگیر و سپس محکوم شدند. زمانی که در دولت سابق بحران ارز پیش آمد سواستفاده‌های کلانتری در خریدوفروش ارز رخ داد و اخیرا نیز دوباره در حوزه ارز اتفاقاتی به وقوع پیوسته که البته بانک مرکزی در چند روز

به‌ناز مقدسی

روزنامه نگار

افتاده‌اند کف بازار، ریز و درشت. دلالتان را می‌گوییم همان‌هایی که نه خودشان تولیدکننده هستند، نه کالایی دارند و نه قرار است خریدار نهایی باشند. میانجی‌گران کف بازار که پای‌شان می‌آید وسط خریدار و فروشنده و برای جابه‌جایی بازیکتان در تبیم‌های ورزشی، بازار تره‌بار، پوشاک، ارز و دلار، مسکن و خودرو تا فروش اعضای بدن. دست روی هر کار یا کالایی بگذاری باید از پروسه دلالتان عبور کنی.

آذرمه همین اسمال بود که کشاورزان هرمزگانی به‌نشان اعتراض گوجه‌فرنگی‌های‌شان را وسط جاده رها کردند. اعتراض آنها به دلالتان محصولات کشاورزی بود. آنها اعتراض سر داده بودند که دلالتان آمده‌اند و واسطه‌ای بین کشاورزان و بازار شده‌اند و همین موضوع باعث شده محصولات‌شان را به قیمت واقعی نخرند.

بازی دلالتان غیرمجاز

دلالت در لغت به معنای میانجی بین فروشنده و خریدار و کسی که با دریافت حقی معین، واسطه میان خریدار و فروشنده می‌شود، تعریف شده است. در اصطلاح حقوق تجارت نیز دلال، کسی است که با دریافت حق معینی واسطه بین خریدار و فروشنده می‌شود. در دلالتی، مقررات وکالت اجرا می‌شود، همچنین همه اقسام عملیات دلالتی، تجاری محسوب می‌شوند. مراجعه به دلال برای انجام معامله جز در مورد معاملات بورس اجباری نیست و طرفین آزادند

دلالتی در شرایط سالم، هزینه‌ها را کم می‌کند

ارتباط‌دادن او با فروشنده باعث می‌شود هزینه‌هایی که باید یک فرد صرف پیدا کردن کالای مورد نیازش کند، کم شود. در واقع وجود سازوکار صحیح در شغل‌های دلالتی و واسطه‌گری اتفاق خوبی است که باعث سهولت کار خریدار و فروشنده می‌شود. وجود این کانال هرگز نمی‌تواند نقش منفی داشته باشد و اگر همه روند این نوع معامله براساس صداقت و درستی انجام شود می‌توان گفت وجود دلالتان برای بازار و بهبود اقتصاد لازم و ضروری است. اما از آنجایی که این شغل تنها به‌عنوان کسب درآمد وارد بازارهای معاملاتی می‌شود وضع کاملا فرق می‌کند. در این شرایط به دلیل این‌که هدف از این کار تنها کسب درآمد

است، در این بین ممکن است اطلاعات ناقص در اختیار خریدار و فروشنده قرار گیرد و اگر یک‌طرف معامله با فرد دلال تبانی کند، نقش منفی دلال شکل خواهد گرفت. با این تعاریف باید گفت شغل دلالتی و واسطه‌گری بسیار حساس است و به همان اندازه که می‌توانند با شفافیت‌شان به معاملات سرعت بخشند و هزینه‌های جانبی را برای خریدار و فروشنده کم کنند به همان اندازه هم می‌توانند فرصتی برای سودجویی فراهم کنند.

در حال حاضر در کشور ما نمونه‌های دلالتان غیرقانونی و غیرمجاز زیاد هستند. کسانی که بدون داشتن پروانه کسب و به‌صورت زیرزمینی در عرصه‌های مختلف اقتصادی

ارتباط‌دادن او با فروشنده باعث می‌شود هزینه‌هایی که باید یک فرد صرف پیدا کردن کالای مورد نیازش کند، کم شود. در واقع وجود سازوکار صحیح در شغل‌های دلالتی و واسطه‌گری اتفاق خوبی است که باعث سهولت کار خریدار و فروشنده می‌شود. وجود این کانال هرگز نمی‌تواند نقش منفی داشته باشد و اگر همه روند این نوع معامله براساس صداقت و درستی انجام شود می‌توان گفت وجود دلالتان برای بازار و بهبود اقتصاد لازم و ضروری است. اما از آنجایی که این شغل تنها به‌عنوان کسب درآمد وارد بازارهای معاملاتی می‌شود وضع کاملا فرق می‌کند. در این شرایط به دلیل این‌که هدف از این کار تنها کسب درآمد

آلبرت بغزیان

کارشناس اقتصادی

اگر شغل دلال‌ها و واسطه‌گران را در هر عرصه و صنفی که فعالیت می‌کنند به صورت کلی نگاه کنیم نمی‌توانیم نقشی منفی را برای‌شان متصور شویم. در واقع نهادهای واسطه‌گر درست مانند بانک‌ها عمل می‌کنند، یعنی متقاضی را با تولیدکننده یا عرضه‌کننده ارتباط می‌دهند. در بانک‌ها این ارتباط بین مشتری و وجوه است که می‌شود پس‌انداز و در بازارهای معاملاتی می‌شود خریدار و فروشنده. بنابراین باید گفت واسطه‌گران به دلیل شناسایی خریدار و